

Paul Wylleman, prestatie manager en teampsycholoog TeamNL

“Een op vier topsporters zal tijdens of na topsportcarrière met psychisch probleem worden geconfronteerd”

Professor Paul Wylleman (Vrije Universiteit Brussel) doceert sportpsychologie, highperformancemanagement en mentale ondersteuning voor atleten. Maar meer nog dan het te doceren, zet hij deze expertise dagdagelijks om in de praktijk. En dat voor een van de meest succesvolle ‘sportploegen’ van het afgelopen jaar: TeamNL.

AUTEUR: MARKO HEIJL

“IK WAS NOG NIET BINNEN IN EEN VOLLE EETZAAL OF JEAN-MARIE DEDECKER SPRONG OP EN RIEP: ‘LAAT MAAR EENS ZIEN HOE ZOT JE BENT!’ MOOIE INTRODUCTIE ...”

Paul Wylleman met Kirsten Wild, meervoudig wereldkampioen en bronzenmedaillewinnaar tijdens de jongste Olympische Spelen. Wylleman was onderdeel van de staf van het Nederlands baanwielerteam in de voorbereiding naar Tokio.

TeamNL, het Nederlandse olympische team, haalde op de meest recente Zomer- en Winterspelen opgeteld maar liefst 53 medailles, waarvan 18 gouden, 17 zilveren en 18 bronzen. Slechts een paar landen doen beter, en die zijn allemaal pakken groter. Succes is geen toeval, wil het cliché. Achter die medailles en de atleten die ze behaalden, zit een uitgekende en geoliede machine. West-Vlaming Paul Wylleman maakt als 'prestatie-manager en teampsycholoog' en als een van de weinige buitenlanders deel uit van deze succesvolle Nederlandse medalliemachine. Wat zijn bijdrage is aan dat succes leest u verderop, maar eerst hoe hij daar terecht kwam.

Op de tatami

Volgt Paul Wylleman met zijn Nederlandse olympische atleten een gestructureerd pad naar succes, dan was zijn eigen traject om een centrale rol in TeamNL te verwerven allerminst uitgestippeld. In het laatste jaar van het middelbaar had de jonge Wylleman, zoals zoveel scholieren, geen flauw benul van wat hij verder wou gaan studeren. Tot hij op de televisie het licht zag. 'Op de toenmalige BRT zag ik toevallig een documentaire over *'outward bound'*, de vroege voorloper van teambuildings met managers. Daarin kwam een sportpsycholoog aan bod. Dat vond ik interessant! Ik was zelf actief als sporter, eerst als kogelstoter en discusswerper, later als judoka. Maar kon je op de universiteit voor sportpsycholoog studeren? Nee, en eigenlijk kan dat nog altijd niet. Op een infodag op de VUB vroeg een professor aan de aanwezige kandidaat-studenten waarom ze psychologie wilden studeren. De ene wou werken met kinderen, de andere met alcoholici. Toen hij naar mij wees, zei ik: 'Ik wil werken met sporters.' 'Ah, dan zit je hier verkeerd', antwoordde hij. 'Dan moet je naar het sportknot gaan.' Maar ik had me voorbereid en had een artikel bij over psychomotoriek, over hoe de psyche het motorische aanstuurt en hoe de motoriek invloed heeft op het psychologische. Dat kreeg niet echt de aandacht van de professor. Per toeval stond ik echter later op de dag met hem in de lift. Hij bekeek me en raadde me aan om klinische psychologie te gaan studeren, om dan aan het einde in mijn thesis iets met sporters te doen. Die thesis had de mentale aspecten van wedstrijdjudo als onderwerp, de sport die ik toen beoefende bij Judo Club Oostende. Zo kwam ik in contact met de toenmalige nationale judocoach Jean-Marie Dedecker, aan wie ik vroeg of ik de nationale judoploeg mocht bevragen tijdens een nationale stage. Ik vroeg hem expliciet me niet aan de groep te presenteren als psycholoog, want in die tijd zou de reactie zijn geweest: 'Ik ben niet zot, waarom zou ik

"BIJ HET NOC*NSF IS HET BIKKELHARD DISCUSSIËREN, MAAR JE WORDT VOORAF NIET VASTGEBONDEN AAN HET MOETEN SLUITEN VAN COMPROMISSEN. EENMAAL JE GROEN LICHT KRIJGT, GAAN ZE ER VOLLEDIG VOOR"

met die gast spreken?' Ik was echter nog niet binnen in een volle eetzaal of Dedecker sprong op en riep: 'Laat maar eens zien hoe zot je bent!' Mooie introductie...'

Dat was nog de goede oude tijd waarin coaches vonden dat zij en niemand anders de sportpsycholoog waren.

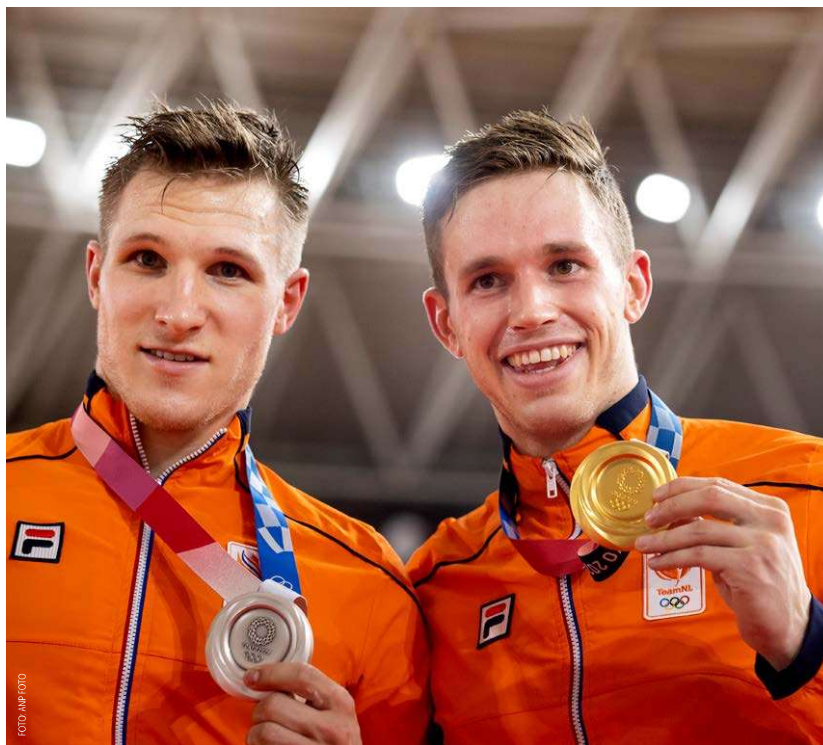
'Juist. Maar toch had Dedecker wel het idee dat hij er als coach iets mee kon aanvangen. En zo is dat gegroeid. Op een gegeven moment zei Dedecker dat ik maar eens mee de mat op moest, en hij zette me in een oefengevecht met Robert Van de Walle. Die gooide me en landde met zijn volle gewicht op me, met zijn elleboog in mijn middenrif. 'Voilà', zei hij. 'Dat is mentaal in judo!' Van toen af mocht ik Robert en de rest van de nationale ploeg alles vragen. Later vroeg Dedecker me of ik geen lid wilde worden van de medische commissie van de judofederatie. En zo ging ik mee naar wedstrijden in Parijs, het Europese judowalshalla, en naar het WK in Maastricht waar Ingrid Berghmans goud en zilver won.'

In buitenlandse dienst

Tegelijklertijd was u tijdens die kinderjaren van de sportpsychologie een academische carrière opgestart, eveneens sportgerelateerd.

'Ik ben afgestudeerd in 1985 en meteen gevraagd door professor Paul De Knop om aan de VUB mee te werken aan een project

voor studerende topsporters dat hij gevraagd was op te starten. Dat zou later de dienst TopSport & Studie worden, die nu al meer dan 35 jaar topsportstudenten begeleidt. Ik heb vervolgens mijn doctoraat aan de VUB gemaakt. Ondertussen had ik ook Eddy De Smedt, directeur topsport van het BOIC, leren kennen, die me had gevraagd om Kevin Van der Perren (*kunstschaatser, nvdv*) en zijn coaches te begeleiden. Daar kwamen dan met de tijd ook andere atleten bij zoals het nationale team boogschieten, de olympische zwemploeg in voorbereiding op de Spelen van Peking 2008, het Fed Cupteam en ook het Davis Cupteam waarmee we onder leiding van coach Johan Van Herck na tachtig jaar opnieuw de finale speelden. In 2012 gaf ik aan het nationaal topsportcentrum INSEP te Parijs samen met een aantal collega's een driedaagse opleiding topsportpsychologie. Voor Franse coaches, in het Engels. Daar was ook Francesco Wessels, de *'coach of coaches'* van het Nederlands Olympisch Comité NOC*NSF. Hij vroeg me om eens te kijken hoe sportpsychologie een grotere waarde kon betekenen voor de Nederlandse topsporters en teams. Ik was toen al actief bij FEPSAC, de Europese federatie van sportpsychologie, waarvan ik later twee keer voorzitter ben geworden, en kon dus vergelijken wat er internationaal speelde. Op basis van mijn analyse vroeg NOC*NSF technisch directeur topsport Maurits Hendriks me in 2013 om een plan te ontwikkelen om sportpsychologische begeleiding in topsport structureel uit te bouwen. Toen hij me vervolgens vroeg om dat plan voor het NOC*NSF uit te werken heb ik daarvoor in eerste instantie bedankt omdat ik voltijds als hoogleraar en als coördinator van de dienst TopSport & Studie aan de VUB was aangesteld. Met het functieprofiel dat was opgesteld, werd echter ook geen geschikte kandidaat gevonden.

Jeffrey Hoogland en Harrie Lavreysen (rechts) met respectievelijk de zilveren en de gouden medaille na de finale sprint in de Izu Velodrome op de Olympische Spelen van Tokio.

MENTAAL WELZIJN TIJDENS DE CORONA-SPELEN

Ook in het vakgebied van Paul Wylleman heeft corona uiteraard zwaar doorgewogen. "De afgelopen twee à tweeënhalf jaar is de workload voor NOC*NSF zeker intenser geworden", geeft hij aan. "Alle stappen die we hebben gezet vanaf begin 2020, toen we wisten dat de pandemie onze richting ging uitkomen, om corona op te vangen... Naast de fysieke en medische stappen hebben we ook de mentale kant opgepakt. Hoe ga je om met zo'n pandemie? Wat doe je met de sociale media die allerlei nepberichten doorsturen? Hoe ga je je sociale netwerk organiseren als je thuis moet blijven en in je eentje dient te trainen? En wat toen de trainingslocaties opnieuw opengingen maar je anderhalve à twee meter afstand moest houden van je coach en een mondkapje moest dragen? Hoe gaat de communicatie dan? Wat doen we met de positieve gevallen en de crisissen die daaruit voortkomen? Hoe ga je om met wedstrijden zonder publiek? Wat met het uitstellen van de Olympische Spelen en de plannen die waren gemaakt om na Tokio op te pakken? Stop je of ga je nog een jaar door? En wat als je niet mag afreizen naar de Olympische Spelen wegens een positieve test? Dat is allemaal voorbereid en opgepakt! En dan moest Tokio nog beginnen, met de verschillende crisissen die we daar hebben gehad... De rol van de psycholoog op de Olympische of Paralympische Spelen is niet het klassieke beeld van mentale ondersteuning in de prestatie. De teampsychooloog is vaak gericht op crisisbegeleiding en minder op wat we prestatieverbetering zouden noemen. Dat laatste moet vooraf goed voorbereid zijn. Maar als teampsychooloog ben je wel continu aanwezig, moet je onmiddellijk beschikbaar zijn om feedback te geven en bij crisismomenten. Op het einde van de Spelen in Tokio kreeg ik van een Nederlandse collega het compliment dat ik fantastisch werk had geleverd. Ik dacht dat hij doelde op de crisismomenten waarbij ik met mijn witte ICU-pak in het quarantainehotel instond voor de begeleiding van onze sporters en coaches die positief waren bevonden en dus niet meer aan de Spelen konden deelnemen, zelfs hun wedstrijden vanuit een kleine kamer online moesten volgen. Daar doelde hij niet echt op, wel op het feit dat ik, zoals hij het uitdrukte, 'heel goed op mijn handen was blijven zitten. Je hebt je niet opgedrongen bij iedere coach die je zag. Je hebt je steeds beschikbaar gehouden en was er toen het nodig was'. Een aanpak die ik zelf omschrijf als onderdeel zijn van het 'decor': ik ben er zonder op te vallen, zonder me op te dringen. Ze weten dat als ze me nodig hebben, ik er wel degelijk ook voor hen ben."

De eerste dagen van de Spelen moeten ze Wylleman hard nodig hebben gehad. Een verhoopde medaille voor Mathieu van der Poel bij het mountainbiken ging verloren door een weggehaalde plank, zeker goud in het vrouwenwielrennen op de weg ging verloren door knulligheid en tot overmaat van ramp zat er corona in de groep, waardoor er atleten moesten afhaken en de rest in angst leefde. "Laat het me op z'n Nederlands zeggen: dit was de beste olympische prestatie ooit van het team. Op dat vlak kun je zeggen: we hebben in de voorbereiding gedaan wat we moesten doen zodat sporters en coaches resultaten konden neerzetten. En binnen de 48 uur na de laatste wedstrijd werd met iedere olympische coach een 'hot debrief' gehouden. Wat ging goed, wat kon beter, hoe gaan de sporters ermee om, welke steun hadden we nog kunnen bieden, hoe sta jij als coach er nu in? Opnieuw daaruit veel aandachtspunten en werkpunten kunnen halen."

Niet alleen de expertise was belangrijk, maar ook de taal, de nuance. Maurits heeft dan in overleg met de toenmalige rector Paul De Knop een overeenkomst met de VUB gesloten waarbij de inzet voor NOC*NSF onderdeel werd van mijn opdracht, als maatschappelijk dienstbetoon. In 2016 sloten NOC*NSF en de VUB ook nog een samenwerkingsovereenkomst, die in 2020 opnieuw werd verlengd."

U ging dus onrechtstreeks in buitenlandse dienst.

"Het buitenland kende ik wel al vanuit mijn academische carrière. Maar in mijn omgeving werd er wel al lachend gevraagd of ik nu ging werken voor 'd'Hollanders', voor de eeuwige concurrent, of zelfs bijna als voor de vijand. Ik moet zeggen: in het begin was dat wat onwennig, er zat zeker een emotioneel aspect aan vast. Maar als ik dan kijk naar de coaches die we hebben, in Nederland en in België, en hoe groot het reisrisico is van topcoaches, waarom zou een psycholoog zich ook niet kunnen inzetten in een andere context, ander land? Met het NOC*NSF kom je binnen in een organisatie die letterlijk voor een heel duidelijk plan gaat. Het is er wel bikkelhard discussiëren, maar je wordt vooraf niet vastgebonden aan het moeten sluiten van compromissen. Eenmaal je groen licht krijgt, gaan ze er volledig voor. En dan moet je ook progressie tonen. Geen 'ja maar' achteraf, dan had je het tevoren maar moeten aankaarten. Er is een duidelijke resultaatverwachting. Je werkt er ook met olympische, paralympische en wereldkampioenen samen. En met topcoaches. Topsport wordt er sterk centraal aangestuurd, met inbreng van topexpertise van het NOC*NSF. Het is een model dat andere topsportlanden soms wel benijden. Zeker met de topprestaties van TeamNL tijdens de voorbije EK, WK en Olympische en Paralympische Spelen."

Achter TeamNL zit nog een heel ander team verborgen.

"Het highperformanceteam van technisch directeur Maurits Hendriks is de centrale unit die vanuit NOC*NSF topsportbeleid voor de sportfederaties uitvoert. Daarin zitten alle hoofdexperts op het gebied van onder andere het medische, *strength & conditioning*, voeding, technologie, en psychologie. Iedere hoofdexpert heeft dan ook nog eens zijn eigen team van experts. Ik stuur er het team 'Prestatiegedrag' aan met daarin 39 experts, waarvan 21 psychologen en experts topsportleefstijl en welzijn die op dagelijkse basis in de vijf topsportcentra in Nederland voor begeleiding instaan. Met dit team waarborgen we niet alleen prestatieondersteuning, van bij aanvang van mijn opdracht heb ik er ook voor gekozen om met gezondheidszorg-, neuro- en klinisch psychologen ook in te kunnen staan voor begeleiding bij (sub)klinisch psychologische problemen. Vanuit wetenschappelijk perspectief hebben we met collega's van de Vrije Universiteit van Amsterdam onderzoek laten uitvoeren naar de prevalentie van psychische problematiek bij actieve topsporters en bij ex-topsporters. Om kort door de bocht te gaan: een op de vier van onze topsporters zal tijdens of na zijn/haar carrière psychisch in de problemen komen. Denk dan aan depressie, verstoord eetgedrag, burn-out of identiteitsproblemen. Dit resultaat werd bevestigd door wetenschappelijk onderzoek bij topsporters in andere topsportlanden. We hadden dus specialisten nodig die zowel klinische expertise hadden als ervaring met het begeleiden van topsporters. Want hoe begeleid je het therapeutisch proces van een topsporter die over drie weken aan een WK deelneemt? Kortlopende therapie, beschikbaar zijn, flexibele doelstellingen en bufferende maatregelen op locatie, zodat de problemen zich minder zouden kunnen voordoen en niet tot crisismomenten zouden leiden. Met dit eigen team van experts kunnen we ook beter omgaan met de mogelijk lange wachtlijsten in de reguliere gezondheidszorg."

“UITERAARD HOORT MAXIMAAL KUNNEN PRESTEREN ER OOK WEL BIJ. MAAR DAN WEL OP BASIS VAN EEN OPTIMALE ONTWIKKELING EN WELZIJN. NIET OMGEKEERD”

Maar even belangrijk is beseffen dat de kwaliteit van topsportbegeleiding ook wordt bepaald door de input en het samenwerken met experts in die andere domeinen. Zo werken we bij het thema eetgedrag en eetproblemen samen met professor Asker Jeukendrup, topexpert sportvoeding die ook deel uitmaakt van het highperformanceteam. En dankzij de prestatie managers die de topsportprogramma's, de coaches, de sporters en de teams door en door kennen, kunnen we snel en concreet inspelen op vragen en noden die zich op psychologisch vlak voordoen. Voor mij vormen deze prestatie managers samen met de technisch directeuren het 'middenkader' van het Nederlandse topsportbeleid. De rol van het highperformanceteam is duidelijk: kom met een plan van aanpak en de vereiste expertise om de bonden te steunen in het behalen van de topsportdoelstellingen. Het NOC*NSF krijgt hiervoor dus een mandaat van de bonden die dit ook op de algemene ledenvergadering zullen evalueren. Het plan zou dus ook afgeserveerd kunnen worden. Er zit dus wel een economische bedrijfsrealiteit achter die zorgt dat je je doelstellingen moet halen. En als hoofdexpert moet je dus jouw visie ook integreren in dit plan van aanpak.

Holistisch perspectief

Kunt u die visie verder toelichten?

"Van bij aanvang heb ik gesteld dat we een holistisch perspectief zouden hanteren. Dat betekent: prioriteit aan ontwikkeling en mentaal welzijn en dit vervolgens in functie van maximaal presteren. En niet omgekeerd. Niet: we gaan maximaal presteren en zien wel wat er nog moet gebeuren. Een langetermijnonwikkeling van de sporters, holistisch, op verschillende domeinen. We begeleiden sporters dus niet alleen in hun sportieve ontwikkeling, maar focussen tegelijkertijd ook op hun psychologische, psychosociale en studie- en beroepsontwikkeling, omdat bijvoorbeeld een duale carrière een belangrijke ontwikkeling is. En dan is er ook nog de rol van de financiële en wettelijke context. De rol van de ouders en familie als het over financiën gaat, en de wettelijke verplichtingen en grenzen in topsport zoals het volgen van de antidopingregels en de integriteit en het mogelijk grensoverschrijdend gedrag in de topsportcontext.

De essentie is dat we coaches duidelijk maken dat de sportieve ontwikkeling niet alleen beïnvloed wordt door de ontwikkeling van de sporter op die andere domeinen, maar deze ook zelf zal beïnvloeden. En dan bekijken we ook de transitie momenten,

zoals het instappen in een talentontwikkelingsprogramma, het toetreden tot een topsportcentrum, de junior-senior transitie, het eerste WK of Olympische Spelen en het einde van de topsportcarrière. Uiteraard hoort maximaal kunnen presteren er ook wel bij, je beste prestatie kunnen neerzetten. Maar dan wel op basis van een optimale ontwikkeling en welzijn. In feite geldt dit niet enkel in topsport. Ook in het onderwijs of het bedrijfsleven gaat het om presteren. En ook daar moet dit gebaseerd zijn op een holistische ontwikkeling en mentaal welzijn van alle betrokkenen.

Soms krijg ik van buitenlandse collega's weleens de vraag waarom we over 'prestatiegedrag' en niet meer over 'sportpsychologie' spreken. In de voorbereiding had ik met Maurits Hendriks en Francesco Wessels ook gesteld dat een belangrijk aspect in de aanpak erin bestond de coaches sterker te maken in de mentale aspecten van training en coaching. Want in essentie is een coach een gedragsveranderaar. Door het gedrag van de sporters te observeren en dit te vergelijken met het optimale gedrag vereist om te ontwikkelen en presteren zal de coach via training het

gedrag veranderen en het via coaching ook bijsturen. Dat is dus gedragsverandering met alle mentale aspecten van dien. Door coaches daar sterker, competentier in te maken, kunnen onze psychologen ook andere vragen en noden oppakken. Neem bijvoorbeeld de visualisatietechniek die sporters vaak gebruiken. Waarom zou dit enkel door een sportpsycholoog kunnen worden aangeleerd? Het is geen psychologische, therapeutische techniek, maar een prestatieverbeterende. Dus indien goed opgeleid kan een coach dat in de dagelijkse praktijk toch ook oppakken? 'Ja,' vroeg een sportpsycholoog, 'neem je dan onze job niet weg?' Het antwoord kwam op zijn Hollands: 'Ben jij zo beperkt als sportpsycholoog dat je alleen maar visualisatie kunt aanbrengen?' Door ons in eerste instantie te richten op coaches, voelden zij zich niet alleen sterker worden op het mentale vlak, maar kwamen ze ook met boeiende nieuwe vragen en uitdagingen. 'Ik heb een sporter die terugkeert van een blessure. Kan die niet ook visualisatie gebruiken in zijn revalidatie?' En zo konden we onze expertise samen met coaches verder uitbouwen en opnieuw een stap vooruitzetten in het inzetten van psychologie in topsport.

Team NL vs. Team Belgium

U werkt op hoog niveau in een van de absoluut best presterende topsportlanden ter wereld, in eigen land bent u eerder onbekend. Geen sant in eigen land?

"Ik heb mijn begeleiding in België afgebouwd toen ik voor Nederland begon te werken. Omdat ik wilde vermijden dat er ooit conflicten zouden ontstaan. Dat je bijvoorbeeld met beide finalisten zou werken. En toch kwam het voor. De eerste Spelen die ik voor Nederland deed, waren die van Rio met de topwedstrijd in het mannenhockey België-Nederland. Ik ging met mijn collega prestatie-manager Arjen Boonstoppel naar die halve finale kijken. 'Voor wie ga je nu supporteren?', vroeg hij me. Ik zei dat ik er professioneel uiteraard voor Nederland was, dat ik me maximaal inzette voor TeamNL, maar dat ik emotioneel uiteraard wel een band had met België."

Mee instaan voor de begeleiding van twee finalisten overkwam u bij het baanwielrennen in de finale Lavreysen-Hoogland.

"Inderdaad. Dat werd vooraf goed besproken en voorbereid. In 2016 in Rio moesten ze het zelf aanpakken en wisten ze hoe dat moest, de coaches lieten het los. Met beiden als goudenmedaillekandidaat werd voor Tokio besproken dat een individuele coaching wel zin bleef hebben. En dus coachte de bondscoach toen Lavreysen en werkte Hoogland met een andere coach uit de begeleidingsstaf. We hadden ook heel duidelijk vooraf besproken dat ik als teampsycholoog bij beiden geen actieve rol zou hebben, enkel beschikbaar blijven voor mogelijke crisismomenten."

U bent uitstekend geplaatst om TeamNL met Team Belgium te vergelijken, hoe verschillend is het plaatje?

"Nederland heeft een centraal topsportsysteem. Financiële middelen en expertise: centraal. Samen met nationale bonden die openstaan voor een topsportbeleid waarmee ze zich kunnen ontwikkelen en presteren. Centraliseren in onze Belgische context is niet vanzelfsprekend. In Nederland is er ook een duidelijke visie. Niet enkel veel of meer medailles maar wel medailles in zoveel mogelijk verschillende sporten en disciplines. Als expert kom je binnen in een organisatie niet alleen met middelen, financieel, maar ook met de bereidheid om ruimte te geven om jouw expertise voluit te kunnen inzetten, en dat samen met andere topexperts zoals Asker."

De functie of toch zeker de term 'welfare officer' is nieuw.

"Dit vind ik een positieve evolutie. Het IOC wil *welfare*, welzijn, hoog in het vaandel dragen en benoemt het zo ook expliciet via een nieuwe vorm van accreditatie die ook gericht is op integriteit en welzijn in bredere zin. Het kan dus ook opgepakt worden niet alleen door een psycholoog maar ook door een vertrouwenspersoon of expert integriteit. Tegelijkertijd mag dit initiatief er niet toe leiden dat de inzet van een psycholoog nu enkel tot deze nieuwe accreditatie beperkt wordt. Want uiteindelijk is de rol van de teampsycholoog op Olympische en Paralympische Spelen essentieel geworden en moet die als zodanig samen met die andere experts deel uitmaken van het begeleidingsteam." ■

NIEUWE FOCUS VANAF JULI

Na meer dan acht jaar als prestatie-manager Prestatiegedrag en als teampsycholoog in Tokio tijdens Nederlands succesvolste Olympische Spelen ooit besloot Wylleman zijn opdracht bij TeamNL vanaf 1 juli af te ronden. Wylleman: "Er kan met tevredenheid teruggeblikt worden op de realisaties in het domein van prestatiegedrag en psychologische begeleiding die sinds 2014 binnen TeamNL en NOC*NSF werden neergezet en die een meerwaarde zijn voor sporters, coaches en staf. De visie, rol en organisatie van de psychologie in talentontwikkeling en topsport werd tijdens de voorbije jaren duidelijk geïntegreerd. TeamNL heeft hiervoor niet alleen internationale erkenning gekregen, maar voor verschillende topsportlanden ook als voorbeeld gediend. Ik richt mijn focus nu onder andere op de gloednieuwe tweejarige master Sporttraining en Coaching aan de VUB, de uitbouw van de VUB als IOC's Olympic Study and Research Centre en mijn rol als gastprofessor bij Loughborough University, die op het vlak van topsportwetenschappen tot de wereldtop behoort."

WIM LAGAE

Organisatiegolven

Dat tijden veranderen, merken we ook in het wielrennen. Tot het einde van het vorige millennium organiseerden steden en gemeenten wielervedstrijden om sportfans te plezieren, de lokale cafés en kermis extra omzet te gunnen en vooral jeugd- of broodrenners de kans te geven om hun koerservaris na te laten. Dat die minimale lat vandaag op het hoogste jeugdniveau niet altijd gehaald wordt, illustreert de afgelasting van de 53ste editie van Parijs-Roubaix voor beloften.

Na twee verloren coronajaren had deze kasseienklassieker moeten doorgaan op 15 mei 2022. Vanwege last minute wegenwerken en vooral een gebrek aan signaalgevers gooide de Vélo Club de Roubaix de handdoek in de ring. Terwijl vier weken eerder de 119de editie van de profrenners en de tweede editie van de profrensters onder grote mediabelangstelling plaatsvonden, moesten de beloften, en ook de allerkleinsten van de Paris-Roubaix Minis-editie, in het stof blijven. Naast de '2019' op het onderste rijtje van het palmares prijkt de naam Tom Pidcock.

In een tweede organisatiegolf kwamen sportmarketinggroepen in het verhaal. De marketeers gieten een commerciële saus over het koersvermaak en boorden met geïntegreerde sponsor- en vippakketten nieuwe belangrijke inkomstenbronnen aan. De wereldkampioenschappen veldrijden en wegwielerrennen in Zolder 2002 worden als het startschot gezien van de pompeuze veldrijden, waar door alcohol benevelde netwerklers elkaar vrolijk dwarsen. Postcorona stuwt de drang om te connecteren deze inkomstenbron. Een semi-klassieke wedstrijd als Danilith Nokere Koerse bijvoorbeeld draait op een werkingsbudget van 650.000 euro. Sponsor- en vipinkomsten vormen de financiële

slagader. Het dorpje van amper achthonderd inwoners ontvangt liefst 2.300 vips. Beslissingsnemers van de financierende bedrijven shoppen tussen de acht hospitalityformules. De traiteur telt de winst. Wielrennen, een koers- en cateringfeest!

Vandaag de dag zijn het sportmarketinggroepen en mediaconcerns die klassieke monumenten en etappes in rittenwedstrijden van stad A naar stad B organiseren. Louer en alleen de doelen afvinken van de eerste twee organisatiegolven volstaat niet langer. In de nieuwste stroming wordt de duurzaamheidslat hoog gelegd en een maatschappelijke stempel gedrukt. #Flanders2021, het wereldkampioenschap wegwielerrennen in Vlaanderen, wou in de voetsporen treden van gidsstad Utrecht, die met zijn Tour de Force nog steeds het lichtende voorbeeld geeft. Jaren na de Tourstart van 2015 perfectioneren onze noorderburen nog volop hun hoogstaand fietsecosysteem. Onder druk van de subsidiërende Vlaamse overheid zette het lokale organisatiecomité fors in op duurzaamheid. *Official partner* en zakelijke dienstverlener Deloitte toetste de effecten op sociaal, milieu- en beleidsvlak aan de sociale ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties. Hoe scoort het wereldkampioenschap op het vlak van klimaatactie, gezondheid en welzijn, verantwoorde

consumptie, recycling en productie? De duurzaamheidsvlak omvat meer dan de ecologische lading. Met *charity partner* Kom op tegen Kanker werd het koersmomentum aangegrepen om te sensibiliseren voor rookvrij buiten sporten en spelen. Inclusie van anderstaligen of bestrijden van homofobie waren andere wielervragen.

De Girostart in Boedapest, de Tourstart in Kopenhagen en de Vuelstart in Utrecht zijn lucratief om citymarketingredenen. De buitenlandse verhuis van een wielercircus is een financiële en marketingzegen voor de organiserende groep, maar een logistieke nachtmerrie voor de teams, die zelfs de kruimels van de meerwaarde niet mogen oprapen. De teams blijken nog steeds een zwak georganiseerde belangengroep. Wat houdt deze stakeholder tegen om de organisatoren van de grote rondes op te jagen om het duurzaamheidsverhaal ook in te vullen rond meer inspraak van en herverdeling naar de acteurs in een loodzware en gevaarlijke sporttak?

Prof. dr. Wim Lagae is hoogleraar sportmarketing aan de KU Leuven (FEB Campus Antwerpen en FaBer) en gastprofessor aan de UGent.